

УДК 811.111'34:82.0

Ланчуковська Н.В.

ПРОСОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ІНВЕРСІЇ ЯК ЗАСОБУ КОМІЧНОГО В БРИТАНСЬКІЙ ДРАМАТУРГІЇ

Стаття присвячена дослідженню ролі просодичної організації інверсії у створенні комічного ефекту. У роботі представлено докладний аналіз таких акустичних характеристик інвертованих фраз як висота, гучність і темп з урахуванням гендерного підходу.

Ключові слова: інверсія, комічне, просодія, висота, гучність, темп.

Ланчуковская Н.В. Просодическая организация инверсии как средства комического в британской драматургии. Статья посвящена исследованию роли просодической организации инверсии в создании комического эффекта. В работе представлен подробный анализ таких акустических характеристик инвертированных фраз как высота, громкость и темп произнесения с учетом гендерного подхода.

Ключевые слова: инверсия, комическое, просодия, высота, громкость, темп.

Lanchukovskaya N.V. Prosodic Organisation of Inversion as a Comic Means in British Drama. The article is devoted to the research of the role of inversion prosodic organisation in creating comic effect. The detailed analysis of such acoustic characteristics of inverted phrases as pitch level, loudness and tempo is also given.

Key words: inversion, comic, prosody, pitch level, loudness, tempo.

Комічне створюється органічною взаємодією вербального й іконічного рядів, де провідну роль відіграє мовний компонент. Мовна гра реалізується за допомогою різного роду невідповідностей на всіх рівнях мови: лексичному, фразеологічному, синтаксичному, текстуальному та інтертекстуальному.

Одним з найбільш частотних прийомів створення комічного на синтаксичному рівні є інверсія [3, 295].

Інверсія – це стилістичний прийом, що полягає в навмисній зміні звичайного порядку слів з метою емоційного, значеннєвого виділення якої-небудь частини висловлення [4, 236]. Вона є сильним стилістичним засобом створення емоційної інтонації, завдяки чому найбільш змістовно важливі члени речення набувають особливого звучання за допомогою різних просодичних засобів. Інтонація в інвертованому реченні залежить також від статі диктора: чоловічі та жіночі голоси мають різні показники щодо просодичних особливостей мовлення [1, 114].

Тема роботи є вельми **актуальною** з погляду вживання і дослідження різних особливостей інверсії в англійській мові. Просодичні характеристики інверсії в англійській мові є маловивченою цариною попри її релевантність для реалізації емоційно-експресивного компонента комунікації.

Метою цієї роботи є аналіз ролі акустичних ознак інверсії у створенні комічного ефекту.

Системний підхід та пов'язаний з ним комплексний характер аналізу об'єкта дослідження визначили в основних рисах методологію проведення експерименту в декілька стадій, таких як планування експерименту, підбір експериментального матеріалу, його дикторська репрезентація, аудиторський аналіз, а також статистична інтерпретація одержаних результатів.

При плануванні експерименту першочергове значення мають питання пов'язані зі структурною організацією експериментального матеріалу, який має забезпечити реалізацію цілей, що висувуються на кожному етапі дослідження. При постанові цих питань необхідно виходити з того, що ступінь навантаження інтонації при реалізації інверсії у передачі комічного та різних змістових відтінків у складі одного семантичного компонента далеко не однакова. Інтонаційну маркованість висловлювання тим важче співвіднести з його змістом, чим складніше структура аналізуемого фрагменту мовної реалізації в плані змісту та вираження. Що більш різноманітним є арсенал мовних та немовних засобів, які залучаються в цю структуру, то сильніше виражена їх взаємодія, тим в більшій мірі проявляється посередній характер участі інтонації в передачі розглядаемого семантичного змісту й ускладнюється аналіз ізоморфізму інтонаційних та семантичних одиниць [2, 89].

Для проведення експериментально-фонетичного дослідження було відібрано матеріал у кількості 40 комічних інвертованих висловів, узятих з фільму "Ідеальний чоловік" за однойменною п'єсою Оскара Уайльда.

Головним завданням акустичного аналізу було визначення гучності, темпу, висотного рівня, а також фінального тону вимови комічних фраз, які містять інверсію.

Отже, було виявлено, що для комічних речень з інверсією, вимовлених чоловіками, характерно переважне вживання нормальної гучності вимови (60%) (наприклад: *And thunderingly well they do it (Lord Goring)* [5, 61]), декілька менше вживання тихого вимовляння (30%) та мінімальна кількість речень, вимовлених голосно (10%) (див. табл.1).

Таблиця 1

**Результати обчислення гучності інвертованих комічних фраз,
вимовлених чоловіками**

№	Гучність вимови	Кількість випадків	%
1.	голосно	2	10
2.	норма	12	60
3.	тихо	6	30
Всього		20	100

З порівняльного аналізу висоти вимови в реченнях з інверсією можна зазначити, що більшість речень вимовлялась чоловіками на середньому висотному рівні (50%). Наприклад: *Personally I have a great admiration for stupidity (Lord Goring)* [5, 122]. Друге місце за частотністю посідають речення, вимовлені на низькому рівні (30%). Третє місце займають речення, які були вимовлені на високому рівні (20%) (див. табл.2).

Таблиця 2

**Результати обчислення висоти інвертованих комічних фраз,
вимовлених чоловіками**

№	Висота вимови	Кількість випадків	%
1.	високо	4	20
2.	норма	10	50
3.	низько	6	30
Всього		20	100

Речення з інверсією, вимовлені чоловіками, в більшості випадків характеризувались прискореним темпом (45%). Наприклад: *And in England a man who can't talk morality twice a week to a large, popular, immoral audience is quite over as a serious politician (Lord Goring)* [5, 48]. Рідше спостерігався нормальний (30%) та повільний темп (25%) (див. табл.3).

Таблиця 3

**Результати обчислення темпу інвертованих комічних фраз,
вимовлених чоловіками**

№	Темп вимови	Кількість випадків	%
1.	швидко	9	45
2.	норма	6	30
3.	повільно	5	25
Всього		20	100

З таблиці 4, що наведена нижче, витікає, що найчастіше комічні речення з інверсією у жінок промовлялись голосно (50%). Наприклад: *A very ennobling effect on life Lady Chiltern has, though her dinner-parties are rather dull sometimes (Lady Markby)* [5, 58]. Друге місце за частотністю посідають речення, вимовлені з нормальною гучністю (30%). Третє місце займають речення, вимовлені тихо (20%).

Таблиця 4

**Результати обчислення гучності інвертованих комічних фраз,
вимовлених жінками**

№	Гучність вимови	Кількість випадків	%
1.	голосно	10	50
2.	норма	6	30
3.	тихо	4	20
Всього		20	100

З порівняльного аналізу висоти вимови у реченнях з інверсією можна зазначити, що найчастіше зустрічаються речення, вимовлені на високому рівні (40%). Наприклад: *To sane people she is not reminiscent of any work of art (Mabel Chiltern)* [5, 27]. Менш поширеними є речення з нормальним та низьким рівнем висоти (по 30%) (див. табл.5).

Таблиця 5

**Результати обчислення висоти інвертованих комічних фраз,
вимовлених жінками**

№	Висота вимови	Кількість випадків	%
1.	високо	8	40
2.	норма	6	30
3.	низько	6	30
Всього		20	100

Комічні речення з інверсією найчастіше вимовлялись у швидкому темпі (55 %). Наприклад: *Sooner or later we have all to pay for what we do (Mrs Chevely)* [5, 32]. Значно рідше спостерігався нормальний (30%) та повільний (15%) темп (див. табл.6).

Таблиця 6

**Результати обчислення темпу інвертованих комічних фраз,
вимовлених жінками**

№	Темп вимови	Кількість випадків	%
1.	швидко	11	55
2.	норма	6	30
3.	повільно	3	15
Всього		20	100

Щодо інтонації – в інвертованому реченні вона багато в чому залежить від комунікативного типу мовлення, який використовується.

З порівняльного аналізу тону, в якому вимовлені речення з інверсією, можна зазначити, що найбільш поширений тон серед чоловіків – низький низхідний (50%). Друге місце займають речення, вимовлені з високим низхідним та низхідно-висхідним тонами (по 20%). На третьому місці – речення, вимовлені з висхідно-низхідним тоном (10%) (див. табл.7).

Таблиця 7

**Результати обчислення тонального завершення
інвертованих комічних фраз, вимовлених чоловіками**

№	Тон	Кількість випадків	%
1.	низький низхідний	10	50
2.	низький висхідний	–	0
3.	високий низхідний	4	20
4.	високий висхідний	–	0
5.	низхідно-висхідний	4	20
6.	висхідно-низхідний	2	10
7.	рівний	–	0
Всього		20	100

У мовленні жінок найчастіше зустрічаються інвертовані речення, вимовлені з низхідно-висхідним (35%) та низьким низхідним (30%) фінальним завершенням. Менша кількість речень була вимовлена з високим низхідним тоном (25%). Найменш характерним фінальним завершенням виявився висхідно-низхідний тон (10%) (див. табл.8).

Таблиця 8

**Результати обчислення тонального завершення
інвертованих комічних фраз, вимовлених жінками**

№	Тон	Кількість випадків	%
1.	низький низхідний	6	30
2.	низький висхідний	–	0
3.	високий низхідний	5	25
4.	високий висхідний	–	0
5.	низхідно-висхідний	7	35
6.	висхідно-низхідний	2	10
7.	рівний	–	0
Всього		20	100

Що стосується інтонаційних моделей, вжитих у комічних інвертованих реченнях, то в мовленні як чоловіків, так і жінок спостерігалось використання доволі обмеженої кількості шкал.

Таблиця 9

**Результати обчислення шкал у інвертованих комічних фразах,
вимовлених чоловіками**

	Шкала	Кількість випадків	%
1.	низхідна спадна	15	75
2.	низхідна змінна	2	10
3.	низхідна скандентна	–	0
4.	висхідна східна	3	15
5.	висхідна змінна	–	0
6.	висхідна скандентна	–	0
7.	рівна	–	0
Всього		20	100

З таблиці 9 витікає, що найчастіше комічні речення з інверсією у чоловіків вимовлялися з низхідною спадною шкалою (75%). Менш поширеними виявилися речення, вимовлені з висхідною східною (15%) та низхідною змінною (10%) шкалами.

У вимові жінок вимовляння комічних речень з інверсією також характеризувалось переважанням низхідної спадної шкали (60%), хоч і меншою мірою, ніж у чоловіків. Значно рідше в комічних інвертованих реченнях спостерігалася висхідна змінна (25%) та низхідна змінна (15%) шкали (див. табл.10).

Таблиця 10

**Результати обчислення шкал у інвертованих комічних фразах,
вимовлених жінками**

	Шкала	Кількість випадків	%
1.	низхідна спадна	12	60
2.	низхідна змінна	3	15
3.	низхідна скандентна	–	0
4.	висхідна східна	–	0
5.	висхідна змінна	5	25
6.	висхідна скандентна	–	0
7.	рівна	–	0
Всього		20	100

Слід також зазначити, що в більшості випадків при проголошенні комічних фраз із інверсією спостерігається зміщення ядра висловлення на початкову позицію, що характеризується відсутністю шкали проголошення. У мові спостерігається інтонаційне виділення ядра висловлення, з метою акцентування його логічного центру й, відповідно, привертання уваги читача. Цей процес характеризується зсувом синтаксичного наголосу на користь логічного. Мелодика такої фрази залежить більшою мірою від комунікативного типу речення. Інверсія є стилістичною фігурою, яка містить особливі конотації емоційності й експресивності і, таким чином, у мовленні спирається на зміст, який у собі несе.

Таким чином, у результаті проведення акустичного аналізу найбільш часто вживаних фонетичних феноменів при використанні інверсії в мовленні жінок і чоловіків, доходимо **висновку**, що у жінок-мовців спостерігається перевага таких характеристик як голосна мова, швидкий темп і високий тон проголошення. У чоловіків же показники мовлення наближені до середнього рівня, за винятком прискореного темпу мови. Такі результати свідчать про те, що для жіночих голосів характерна більша патетичність і емоційна забарвленість при вимовлянні інвертованих фраз, ніж для чоловічих. Чоловічі ж голоси відображують більшу стабільність і невелике відхилення від середнього рівня мовлення.

В ході дослідження було виявлено, що інверсія міняє значення і емоційне забарвлення тексту, а відповідно і сприйняття його слухачем.

Проведений аналіз експериментального матеріалу дозволяє стверджувати, що для художніх творів характерно вживання інверсії з метою додавання реченню комічності. У таких випадках фонетичні ознаки цілком залежать від характеристик персонажу, який говорить, контексту, в якому вжита інверсія, та комунікативного типу речення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дубовский Ю.А., Докуто Б.Б., Переяшкина Л.Н. Основы английской фонетики. – М.: Флинта: Наука, 2009. – 344 с.
2. Коншина С.Г. Комический текст в аспекте его структурирования и понимания: диссертация ... кандидата филологических наук: 10.02.01. – М., 2006. – 195 с.

3. Кошелев А. О природе комического и функции смеха // Язык в движении. К 70-летию Л.П. Крысина. – М.: Языки славянских культур, 2007. – С. 277-326.
4. Розенталь Д.Э. Теленкова М.А. Справочник по русскому языку. Словарь лингвистических терминов. – М.: ОНИКС, 2008. – 624 с.
5. Wilde O. An Ideal Husband. – L.: A & C Black, 2003. – 160 p.